

Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Sınıf Yönetimi ve İletişime Yönelik Görüşleri

Primary School Teachers' Views on Classroom Management and Communication in Distance Education in the Pandemic Process

Sıla ŞEKER , Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, silakotann@gmail.com

Özlem KANKANAT , Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, ozlemkankanat@gmail.com

Emra Nur ELMALI , Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, emraelmali@gmail.com

Şeker, S., Kankanat, Ö. ve Elmalı, E.N. (2022). Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Sınıf Yönetimi ve İletişime Yönelik Görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 618-645.

Geliş tarihi: 16.07.2021

Kabul tarihi: 03.06.2022

Yayımlanma tarihi: 28.06.2022

Öz. 2019 yılının son dönemlerinde ortaya çıkan COVID-19 salgını ve ardından ilan edilen pandemi ile tüm dünyada büyük değişimler yaşanmıştır. Eğitim de bu süreçten en çok etkilenen alanların başında gelmektedir. Pandemi ile birlikte herkes için sürece uyarlanmış bir sisteme geçiş yapılmıştır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimi ve iletişime yönelik görüşlerinin alınarak sanal sınıf ortamlarında yaşanan durumları incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Çalışma grubunu pandemi sürecinde öğretimini uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştiren 28 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama araçları, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu form ve yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Araştırmanın birinci aşamasında öğretmenlere çevrimiçi form aracılığıyla sorular gönderilmiştir. İkinci aşamasında derinlemesine cevaplara ulaşılması amacıyla altı sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenleri kullanılan programın sistemsal sorunlarının, öğrenci davranışlarının ve zaman yönetiminin sınıf yönetimini olumsuz etkilediğini, dersi planlama için sorun yaşamadıklarını ve teorik anlatımı geri planda tutup uygulama ağırlıklı gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin konuşma, dinleme ve sözel olmayan iletişim becerilerinin sanal sınıf ortamlarında sekteye uğradığı bulgusuna erişilmiştir ve canlı dersler dışında da veli ve öğrencilerle iletişim kurduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Uzaktan Eğitim, Sınıf Yönetimi, İletişim.

Abstract. The whole world has experienced many changes with the emerge of covid-19 at the end of 2019, and the declaration of epidemic afterwards. Education is the foremost of the most affected fields during this period of time. There has been a transition to an epidemic-adapted system for everyone. Therefore, the purpose of this research is to examine the situations that occurred in online classes, taking teachers' views about classroom management and communication during epidemic. The research is intended to be a qualitative case study. The research group consists of 28 primary school teachers who taught online classes during the epidemic. Open ended form and semi structured interview form, which were prepared by the researchers, are used as data collection methods. At the first phase of the research, form questions were sent to teachers online. At the second phase, semi structured interviews were performed with 6 teachers in order to gain in depth answers. Descriptive analysis technique is used to analyze the data. As a result of the research, primary school teachers stated that the systemic problems of the program used, student behaviors and time management negatively affected the classroom management, they did not have any problems in planning the

lesson, and they kept the theoretical explanation in the background and carried out practice-oriented. It was observed that students' speaking, listening and non-verbal communication skills were interrupted in virtual classroom environments and they stated that they communicated with parents and students outside of live lessons.

Keywords: Pandemic, Distance Education, Classroom Management, Communication.

Extended Abstract

Introduction. As of March 23, 2020, it has been decided to continue training on TRT EBA TV and the internet for a week (MEB, 2020a). A qualified education is only possible with an effective classroom management (Ercoşkun & Ada, 2013). Classroom management consists of five dimensions. These are elements related to physical order, plan and schedule, time management, relationship arrangements and behavioral arrangements (Başar, 2016). Distance education has been started in Turkey during the pandemic process (MEB, 2020c). Virtual classrooms, unlike traditional classrooms, are held with video and audio using various software. For an effective virtual classroom management, teachers need to plan lessons well, manage students' behaviors and use technological tools. The fact that students also have and use technological tools affects classroom management (Can, 2020b). There are five dimensions in virtual classrooms as in traditional classrooms: physical order, plan-program activities, time management, relationship regulations and behavior regulations (Ceylan, 2020).

One of the important elements in an effective classroom management is communication. According to Algan (2020), communication is an effective way for people to express themselves and find solutions to the problems encountered. Speaking, listening and giving feedback are the most effective elements of this process. Talk; It is a form of verbal transmission of mental activities. It is necessary to emphasize a lot in order for students to express themselves, establish relationships and solve problems in education-teaching processes (Güneş, 2016). Listening is effective in showing that the teacher listens to the student and respects them. When appropriate listening takes place, students feel accepted. They show dedication in their work and take responsibility for their activities (Erden, 2005).

Classroom management and communication affect the quality of the courses, and limited research has been found on this subject (Arslan & Şumuer, 2020; Can, 2020; Dilekçi & Limon, 2020). Primary school teachers have expressed classroom management as the negative aspect of distance education (Fidan, 2020). Therefore, the aim of this research is to examine the situations that classroom teachers encounter in classroom management and communication in distance education during the pandemic process.

Method. In this study, qualitative research method and case study were used. Easily accessible case sampling, one of the purposive sampling methods, was used in the selection of the study group. The study group consists of 28 Primary school teachers. Data collection tools are open-ended form and semi-structured interview form developed by the researchers. The open-ended form consists of three parts. In the first part, there are teachers' personal characteristics (gender, teaching experience, school type, etc.), in the second part there are five open-ended questions about classroom management, and in the third part there are five open-ended questions about communication. In the first stage of the research, questions were sent to the teachers via the online form. In the second stage, semi-structured interviews were conducted with six Primary school teachers in order to reach in-depth answers. Descriptive analysis technique was used to analyze the data.

Results. Responses to the question of physical environment elements affecting classroom management; The image and sound features of the program used are expressed in the categories of, home environment, Eba and interactive education and virtual classroom environments. Plan and program activities are expressed as preparation for the lesson, teaching the lesson and evaluation categories. Time management; The categories of students entering and exiting the course, systemic situations and the use of time were expressed as categories. Student behavior; It was expressed as

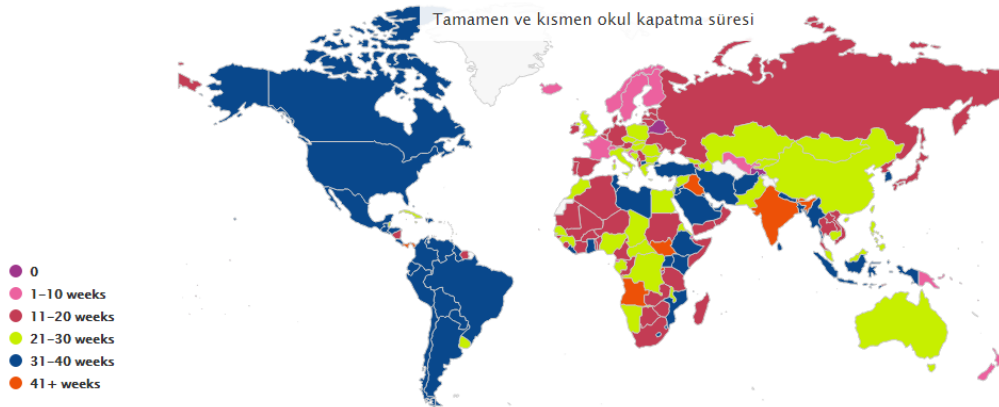

the categories of preparing for the lesson, behaviors during the lesson and comparing it with face-to-face education. Methods used by Primary school teachers to provide effective classroom management; internet-supported material use, virtual classroom applications features, educational status stages and other methods categories. Speaking skill within the framework of the responses to the communication dimension; student behaviors and systemic reasons categories. listening skill; student behaviors, systemic causes and environmental effects categories. Nonverbal communication; effects of virtual classroom environments on nonverbal communication elements and student behavior categories. Changes in students; academic, communication and social evaluation categories. The solutions that classroom teachers use to ensure effective classroom management; The applications related to the distance education tools used, determining the teaching methods and techniques suitable for the distance education process, and guidance service to the students regarding the process were expressed as categories.

Discussion and Conclusion. Primary school teachers stated that they did not have any problems in preparation for the lesson, that they had more time in planning, and that they had a more effective preparation process than face-to-face education. Within the scope of the course, they stated that they could use a wide variety of examples of activities, theoretical explanations and during the course, the students reduced their writing and focused on practice, they did not have to deal with photocopying, they delivered the resources to the students faster and they had more opportunities to solve questions. Within the scope of evaluation, they stated that homework controls are more difficult than face-to-face education, but it is possible to observe the evaluations instantly by using internet tools. They also stated that they have improved themselves in the use of technology. At the beginning, the students stated that they had difficulties because they did not know the system, but this situation improved over time. They said that they used it to train the course topics due to the short duration of the course, and therefore they could not communicate much with the students. Primary school teachers stated that the process was adversely affected because the students communicated with their other friends and some students turned off the sound or video.

Giriş

Son yıllarda eğitim ve öğretim programları düzenlenirken, bilgi çağı dediğimiz bu döneme uygun olarak sistemin teknoloji ile harmanlanmasına sık sık dikkat çekilmiştir. Ancak 1 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Coronavirüs (COVID-19) Pandemisi (Wikipedia, 2020), eğitimin teknoloji ile yürütülmesini zorunlu kılmıştır. Covid-19, tüm dünyada etkisini göstermeye başlayınca, 11 Mart 2020 tarihinde küresel salgın olarak ilan edilmiştir (WHO, 2020). Sağlık Bakanlığı (2020) pandemiyi; "Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi" olarak tanımlamıştır. Pandeminin evrensel olarak oluşturduğu başta sağlık olmak üzere eğitimin de içinde yer aldığı diğer alanlarda etkisi sürmekte ve bu etkinin ne zamana kadar devam edeceği bilinmemektedir (Can, 2020a). Türkiye'de 14 Mart 2020 itibarıyla okul öncesi eğitimden, lisans eğitimine kadar olan kademelerde okullar kapatılmış ve tüm dünyada olduğu gibi uzaktan eğitim süreci başlamıştır (Eken vd., 2020). UNESCO (2020a), ülkelerin gerçekleştirdiği kapanma politikalarından yüz milyonlarca öğrencinin etkilendiğini, dezavantajlı toplulukların bu durumdan daha az etkilenmeleri için ülkelere yardımcı olacaklarını ifade etmiştir. Hazırlanan izleme haritasına göre pandemi dönemi başladığından bu yana ülkelerin okul kapatma süreleri ortalama 14 haftayı bulmuştur (UNESCO, 2020b).

Şekil 1. Pandemi süreci tamamen veya kısmen okul kapatma süreleri (UNESCO, 2020b).

Türkiye'de yaklaşık 25 milyon öğrenci bu süreçten etkilenmiştir. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitelerin oluşturduğu bu sayının yaklaşık beş milyonunu ilkokul öğrencileri oluşturmaktadır (UNESCO, 2020c). UNESCO, UNICEF ve Dünya Bankasının hazırladığı rapora göre; hemen hemen tüm ülkelerde eğitim dijital platformlar (radyo, televizyon vb.) aracılığıyla uzaktan yürütülmüş, 10 ülkeden dokuzu ücretsiz internet erişimi sağlayarak dijital öğrenme imkanına yardımcı olmuş, 10 ülkenin altısında evde eğitim hizmetleri için ek materyaller dağıtılmıştır (UNICEF, 2020). İnsan haklarının temellerinden biri olan eğitimin (İHEB, 1948) devamlılığını sağlamak amacıyla tüm dünya ülkelerinde çeşitli çözüm yolları üretilmiştir. Türkiye'de salgının yayılışını engellemek, öğretmen-öğrenci, personel ve velilerin sağlıklarını korumak adına uzaktan eğitime geçmiş ve eğitimi dijital platformlar üzerinden devam ettirmiştir (Özer ve Suna, 2020).

İlk vaka 11 Mart tarihinde tespit edilmiş, ilköğretim ve liseler 16 Mart tarihinde iki hafta süreyle tatil edilmiş, 23 Mart 2020 tarihi itibarıyla bir haftalık TRT EBA TV ve internet üzerinden eğitimin devam etmesine karar verilmiştir (MEB, 2020a). Yaklaşık 19 milyon öğrenci için hazırlanan ve

19 Haziran 2020'ye kadar devam eden uzaktan eğitim sürecinde TRT EBA TV 2 bin 516 saat yayın yapmıştır (MEB, 2020b). Sanal sınıf ortamlarına taşınan eğitimin; EBA dışındaki Zoom, Teams, Hangouts Mect, Skype ve benzeri platformlardan ücretsiz olarak yapılabileceği ancak bu uygulamadan 8 ve 12. sınıfların muaf tutulacağı belirtilmiştir (MEB YEĞİTEK, 2020).

Bu bağlamda pandemi etkilerini azaltmak ve eğitimde sürekliliği sağlamak adına yeni bir süreç başlamış, uzaktan eğitim tanımıyla tüm bireyler doğrudan veya dolaylı olarak tanışmıştır. Son zamanlarda sıkça karşımıza çıkmış olsa da uzaktan eğitim yeni bir tanım değildir. Dünyada uygulamaları çok daha eskiden yapılmış olan uzaktan eğitim Türkiye'de özellikle cumhuriyet dönemi ve sonrasında gündeme gelmiş, çeşitli uygulamaları yapılmış, 1980'de Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin açılmasıyla yükseköğretime geçişi sağlanmış, bu yıllardan sonra diğer kademelerde de yeri ve önemi artmıştır (Bozkurt, 2017).

Sınıf Yönetimi

Nitelikli bir eğitim ancak etkili bir sınıf yönetimi ile mümkündür (Ercoşkun ve Ada, 2013). Buna bağlı olarak sınıf yönetimi kavramının iyi anlaşılması önemlidir. Sınıf yönetimi istenmeyen öğrenci davranışlarını düzeltme, iletişim ağı oluşturma, zamanı planlama ve olumlu psikososyal ortam oluşturma olarak tanımlanabilir. Ayrıca sınıf yönetimi bireysel ve grup çalışmalarını ayarlamayı, öğrenmeye yönelik uygun bir ortamı düzenlemeyi, sınıftaki günlük işleri planlamayı, liderlik yapmayı ve öğrencilerin liderlik özelliklerini geliştirmeyi içerir (Ünal ve Ada, 2014). Öğretmenin sınıfta tek başına hâkim olduğu ve öğrencilere otorite kurduğu bir sistem sınıf yönetimi tanımı için uygun değildir. Sınıf yönetimi, öğrenme ortamının düzenlenmesini içeren uygulamaları ifade eder.

Sınıf düzenini sağlamak, dersin işlenişi planlamak, zamanı etkili kullanmak, olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak, öğrencilerin akademik ve sosyal anlamda gelişimlerini sağlamak için sınıf yönetimini her boyutuyla ele almak gereklidir. Başar'a (2016) göre, sınıf yönetimi beş boyuttan oluşmaktadır. Bunlar:

- *Fiziksel düzene ilişkin unsurlar*; sınıf ortamının genişliği, ısı, ışık, ses, gürültü, temizlik, oturma düzeni ve estetik başlıca unsurlarıdır. Fiziksel düzenlemeler öğrencilerin rahat etmesini ve okula istekli gelmesini sağlamak için yapılır.
- *Plan ve programa ilişkin unsurlar*; yıllık, ünite ve günlük planların yapılması, yöntem seçme, öğrenci özelliklerini belirleme, gelişimlerini izleme ve değerlendirme başlıca unsurlarıdır.
- *Zaman yönetimine ilişkin unsurlar*; ders dışı etkinliklerle zamanın harcanmaması, sıkıcılığın önlenmesi, sınıfta geçirilen zamanın çeşitli etkinliklere ayrılması ve devamsızlığın önlenmesi başlıca unsurlarıdır.
- *İlişki düzenlemelerine yönelik unsurlar*; sınıf kurallarının belirlenmesi, öğrenci-öğrenci ve öğretmen-öğrenci ilişki düzenlemeleri başlıca unsurlarıdır. Bir sonraki boyut olan davranış düzenlemelerini de etkilemektedir.
- *Davranış düzenlemelerine ilişkin unsurlar*; sınıf ikliminin olumlu hale getirilmesi, sorunların ortaya çıkmadan önce tahmin edilmesi, buna bağlı olarak önlemlerin alınması, sınıf kurallarına uyulmasının sağlanması ve istenmeyen öğrenci davranışlarının değiştirilmesi başlıca unsurlarıdır.

Öğrencilerin birtakım davranışları sınıf düzenini bozmaktadır. Bu davranışlar istenmeyen davranış olarak nitelendirilmektedir. Öztürk (2019), istenmeyen öğrenci davranışlarını akademik, sosyal ve fiziksel ortama zarar verme şeklinde üç sınıfa ayırmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışlarına isteksizlik, kopya çekmek, dersin düzenini bozma, ders dışı etkinliklerle ilgilenme derse geç kalma, okula, sınıfa ve öğretim materyallerine kasıtlı olarak zarar verme, verilen görevleri ve ödevleri

yapmamak, etrafını rahatsız etmek, saldırganlık ve iletişimsizlik örnek verilebilir (Çankaya ve Çanakçı, 2011; İnci ve Çubukçu, 2020; Tolunay, 2008).

Pandemi sürecinde Türkiye'de uzaktan eğitime geçilmiştir (MEB, 2020c). Öğretmenlerin çoğunluğu daha önce deneyimlemediği bir sınıf ortamıyla karşılaşmıştır (Canpolat ve Yıldırım, 2021; Karakuş vd., 2020; Yolcu, 2020). Uzaktan eğitim ile birlikte öğretmenlerin sanal sınıf yönetimi ile ilgili bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip olmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır (Arslan ve Şumuer, 2020; Ak vd., 2021). Sanal sınıflar, öğretmen ve öğrencilerin aynı ortamda bulunmadan öğrenme-öğretme sürecini senkron (eş zamanlı) veya asenkron (eş zamansız) şeklinde gerçekleştirilen teknoloji tabanlı ortamlardır. Geleneksel sınıflardan farklı olarak çeşitli yazılımların kullanıldığı görüntülü, sesli veya etkileşimli şekilde gerçekleştirilmektedir. Etkili bir sanal sınıf yönetimi için öğretmenlerin dersleri iyi bir şekilde planlaması, öğrencilerin davranışlarını yönetmesi ve teknolojik araçları kullanabilmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin de teknolojik araçlara sahip olması ve kullanabilmesi sınıf yönetimini etkilemektedir (Can, 2020b). Sanal sınıflarda geleneksel sınıflardaki gibi fiziksel düzen, plan-program etkinlikleri, zaman yönetimi, ilişki düzenlemeleri ve davranış düzenlemeleri şeklinde beş boyut yer almaktadır (Ceylan, 2020):

- *Fiziksel düzene ilişkin;* sanal sınıf ortamında menüler arası geçişlerin pratik olması, öğrencilerin sistemi nasıl kullanacağına ilişkin yönergeye ulaşabilmesi ve mesaj göndermeye imkân sağlaması başlıca unsurlardır. Kullanılan uygulama hem öğretmen hem de öğrenci için masrafsız ve işlevsel olmalıdır.
- *Plan ve programa ilişkin;* öğretmenlerin sanal sınıfını tasarlarken dersin kazanımlarına yönelik yıllık, ünite ve haftalık planlarını oluşturması, uygun yöntem-teknik seçmesi ve ölçme-değerlendirme etkinliklerini düzenlemesi başlıca unsurlardır.
- *Zaman yönetimine ilişkin* unsurlar ders dışı etkinliklerle zamanın harcanmaması, öğrenci katılımı gerektiren etkinlikler için takvim oluşturularak öğrencilerle paylaşılması ve hedef kitlenin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak ders sürelerinin ve aralarının planlanması başlıca unsurlardır.
- *İlişki düzenlemelerine* yönelik unsurlar öğretmenlerin açıklık ve saydamlık konusunda öğrenciye model olması, öğrencileri önemseydiği hissini yansıtması, bireysel ve grup çalışmalarına yer verilmesi başlıca unsurlardır.
- *Davranış düzenlemelerine ilişkin;* öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları (saygısız ve saldırgan içerik paylaşımı, derslerde başka şeylerle ilgilenme vb.) ortaya çıkmadan önce önlemleri alması ve kurallara uyulmasının sağlanması başlıca unsurlardır.

İletişim

Etkili bir sınıf yönetiminde önemli olan unsurlardan biri de iletişimdir. İletişim sınıf ortamında öğretmen-öğrenci arasında sağlandığı gibi öğrenci-öğrenci arasında da gerçekleşmektedir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrencinin anlam oluşturma sürecinde aktif hale gelmesi eğitim faaliyetlerine anlamlı etki bırakmaktadır. Bu durumda öğrenme sorumluluğunu alan öğrenci ile rehber durumunda olan öğretmenin iletişim boyutunda gelişme göstermesi kaçınılmazdır. Ders süreçlerine aktif katılan öğrenci, arkadaşlarıyla beraber ortak yaşantılar oluşturacak ve öğretmeniyle öğrenme süreçlerini düzenleyecektir. Bu bağlamda tüm eğitim öğretim faaliyetlerinin içerisinde yer alan iletişim unsuru hayati önem taşımaktadır. Sınıf ortamında kurulacak olan anlamlı bir iletişim istenmeyen davranışları en aza indirmeye de yardımcı olmaktadır. Çünkü öğrencileriyle kaliteli bir iletişim kuran öğretmen eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkililiğini artırarak öğrenci davranışlarında da pozitif yönlü değişimler meydana getirir (Nacar, 2010). Alğan'a (2020) göre iletişim insanların kendilerini ifade edebilmeleri ve karşılaşılan problemlere çözüm bulabilmeleri için etkili bir yoldur. Yapılan tanımlara bakılacak olursa iletişim; duygusal ve zihinsel tüm faaliyetlerin çeşitli yollarla

başkalarına iletilmesidir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Bir başka deyişle iletişim; bireylerde var olan anlamları ortak hale getirme sürecidir (Güneş, 2016). Yani iletişim sayesinde bireyler kendi anlam oluşturma süreçlerini ve duyuşsal faaliyetlerini bir başka kişiye aktarmak için iletişimden yararlanır. Öğrencilerin günlük hayat becerilerini sağlamaları açısından büyük önem taşıyan iletişim unsuru aynı zamanda bireyin kendi davranışlarını, düşüncelerini değerlendirmeleri ve topluma uyum sağlamaları için de iyi bir fırsattır.

Etkili ve amacına uygun bir iletişim gerçekleştirebilmek için iletişim süreçlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. İyi bir iletişimde kaynak-mesaj ve alıcı olmalıdır. Kaynak iletişimde duygu veya düşünceyi yani mesajı alıcıya gönderen kişidir. Mesajı çeşitli araçlarla alıcıya ulaştırabilmektedir. Kullanılan araçlar kapsamında iletişim; yazılı, sözlü ve sözsüz iletişim şeklinde sınıflandırılabilir. Yazılı iletişim alfabe aracılığıyla duygu ve düşüncelerin herhangi bir yere aktarılması ile gerçekleşmektedir. Bunun haricinde yüz ifadeleri, jest-mimikler, baş hareketleri, dokunma, giyim ve mekân kullanımı gibi özellikleri bulunan sözsüz iletişim de sınıf ortamlarında etkili olan bir iletişim türüdür. Bir de en geleneksel iletişim türü olan sözlü iletişim de yaygın olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır (Hamedoğlu, 2014).

Kaynaktaki bilginin alıcıya çok farklı yollarla ulaşması iletişimde temel öğelerin var olduğunu göstermektedir. Konuşma, dinleme ve dönüt verme bu sürecin en etkin unsurlarıdır. Konuşma; zihinsel faaliyetlerin sözlü olarak aktarılma biçimidir. Eğitim-öğretim süreçlerinde öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri, ilişki kurabilmeleri, problem çözebilmeleri amacıyla üzerinde çokça durulması gerekmektedir. Buna yönelik konuşma becerisini destekleyen çalışmalara derslerde daha çok yer verilmelidir (Güneş, 2016). Dinleme, öğretmenin öğrenciyi dinlemesi, ona saygı duyduğunu göstermek konusunda etkilidir. Uygun şekilde dinleme faaliyeti gerçekleştiğinde öğrenciler kendilerini kabul edilmiş hissederler. Yaptıkları işte özveri sergiler ve faaliyetlerinin sorumluluğunu alırlar. En temel amaç ise öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine fırsat vermesidir (Erden, 2005).

Görüldüğü gibi eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi için sınıf ortamlarında etkili bir iletişim atmosferi oluşturulmalıdır. Öğrencileriyle içten bir şekilde iletişim kuran öğretmenler daha çok tercih edilir. Bu sayede de öğrencilerin okul kültürüne uyum sağlamaları da kolay bir hal alır. Etkili iletişimin kurulduğu sınıf ortamları güven duygusunun da en çok hissedildiği yerlerdir. Bütün bunların sonucunda da samimi bir sınıf ortamı oluşturulur ve istenmeyen öğrenci davranışlarının da önüne geçilmiş olur.

Sınıf içi düzenin sağlanabilmesi için öğretmenlerin sınıf yönetimi ile ilgili bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip olması gereklidir (Can ve Arslan, 2018; Çubukçu ve Girmen, 2008; Ercoşkun ve Ada, 2013; Erdoğan vd., 2010; Gürbüz ve Yeğen, 2019; Korkut ve Babaoğlu, 2010; Külekçi-Akyavuz, 2020). Sınıf yönetimi ile ilgili bilgi, beceri ve yeterlilikler hizmet öncesi ve hizmet-içi eğitimlerle öğretmenlere sağlanmaktadır. Bu eğitimler çoğunlukla dört duvarı olan fiziksel sınıf ortamına yöneliktir. Öğretmenlerin çoğunluğu haliyle daha öncesinde öngörülemez bir durum olan pandemi sürecine yönelik üniversitede sınıf yönetimi ile ilgili eğitimler almamıştır.

Uzaktan eğitime dair verilen derslerin niteliklerine yönelik öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin alınmasını içeren çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Başaran vd., 2020; Bayburtlu, 2020; Canpolat ve Yıldırım, 2021; Demir ve Kale, 2020; Duban ve Şen, 2020; Yılmaz vd., 2020; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). Derslerin niteliklerini sınıf yönetimi ve iletişim unsurları etkilemektedir, bu konuya yönelik sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Arslan ve Şumuer, 2020; Can, 2020b; Dilekçi ve Limon, 2020). Sınıf öğretmenleri uzaktan eğitimin olumsuz yönü olarak sınıf yönetimini ifade etmişlerdir (Fidan, 2020). Sınıf içi iletişim, iletişim becerileri ve beden dili birçok araştırmaya da konu olmuştur (Bayraktutan, 2008; Erol ve Erol, 2020; Günay, 2003; Nacar ve Tümkaya, 2011; Pehlivan, 2005; Şen,

2006). Bu durumlar uzaktan eğitimde oluşturulan sanal sınıflarda sınıf yönetimi ve iletişim konusunda araştırmalar yapma gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Araştırma sonuçlarının eğitim fakültelerinde sınıf yönetimi ve iletişim ile ilgili derslerin içeriklerine, MEB'in program geliştirme çalışmalarına, hizmet-içi eğitimlerine ve alanyazına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimi ve iletişimde karşılaştıkları durumları incelemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine yönelik görüşleri nelerdir?
- Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf öğretmenlerinin iletişime yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimi ve iletişimde karşılaştıkları durumlara yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması yönteminde araştırmacı bir durumu veri toplama araçlarıyla detaylı bir şekilde inceler. Amaç bulguların ortaya çıkarılması ve durumun aydınlatılmasıdır (Akkaş-Baysal ve Hocoğlu, 2019). Bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışma, var olan durumu betimlemek ve derinlemesine araştırma yapmak için nitel araştırma yöntemi olarak tasarlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada, amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmalara hız ve pratiklik sağlar. Araştırmacı için yakın ve erişimi kolay katılımcılara ulaşır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışmanın birinci aşaması pandemi sürecinde öğretimini uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştiren 28 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın ikinci aşamasında birinci aşamaya katılan istekli altı sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bulgularda yer alan öğretmen görüşleri kod isimler ile ifade edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacılar literatürü taramıştır ve sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerle pandemi sürecinde sınıf yönetimi ve iletişim ile ilgili ön görüşmeler yapmışlardır. Daha sonra soru havuzu oluşturulmuştur, oluşturulan soru havuzundan araştırmanın amacına uygun olan sorular seçilmiştir. Ardından taslak bir form hazırlanmıştır. Oluşturulan taslak form dört uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda form düzenlenmiştir. Pilot uygulama gerçekleştirilmiştir, pilot uygulama sonucunda görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Araştırmanın birinci aşamasında "Pandemi sürecinde sınıf yönetimi ve iletişim açık uçlu form" kullanılmıştır. Formun sınıf yönetimi bölümünde beş açık uçlu soru ve iletişim bölümünde beş açık uçlu soru yer almaktadır. Araştırmanın ikinci aşamasında "Pandemi sürecinde sınıf yönetimi ve iletişim yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Araştırmanın birinci aşamasında kullanılan görüşme

formundaki sorular kullanılmıştır. Bu görüşmeler ile araştırmada daha ayrıntılı ve derinlemesine verilere ulaşılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamasında çevrimiçi form (Google formlar) üzerinden sınıf öğretmenlerine sorular gönderilmiştir. Etik kurallar çerçevesinde araştırmanın amacı çalışma grubu ile paylaşılmıştır. Katılımcıların hakları doğrultusunda kimlik belirleyici bir bilgi alınmamıştır, cevapların gizli tutulacağı ve araştırmacılar tarafından değerlendirileceği şeklinde gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasına geçmeden önce gelen bütün yanıtlar incelenmiştir. İkinci aşamada ise çalışmaya katılan istekli altı sınıf öğretmeniyle derinlemesine cevaplara ulaşmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerin uygun olduğu bir zaman dilimi için randevu alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler bir çevrimiçi görüşme platformu (zoom) ile yapılmıştır ve kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Çözülmesi

Nitel araştırma deseninde yürütülen bu çalışmada betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz de amaç, elde edilen bulguları düzenleyerek ve yorumlayarak okuyucuya sunmaktır. Katılımcıların görüşlerini aktarırken çarpıcı bir biçimde sunmak için doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu forma gelen yanıtlar kategoriler halinde düzenlenmiştir. Öğretmenlerin yanıtları doğrudan alıntılar şeklinde sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırma desenlerinde geçerlilik yerine inandırıcılık kavramı kullanılmaktadır. İnanırıcılık amacıyla veri toplama araçları için sınıf yönetimi ve iletişim alanında dört uzman görüşüne başvurulmuştur. Veri toplama araçları ve yolları çeşitlendirilmiştir. Pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya katılan sınıf öğretmenlerden form ile ilgili görüşleri alınmıştır. Dış geçerlilik, nitel araştırmada aktarılabilirlik olarak geçmektedir. Araştırmanın aşamaları olan çalışma grubunun seçimi, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve çözümlenmesi ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Güvenirlik kavramı yerine tutarlılık kullanılmaktadır. Görüntülü görüşme platformu ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler yazıya dökülürken öğretmenlerin yanıtları olduğu gibi aktarılmıştır ve öğretmenlerle paylaşılmıştır. Öğretmenlerin araştırmacılar tarafından farklı anlaşılmasının önüne geçilmesi amacıyla yanıtlar teyit edilmiştir.

Araştırmada Etik

Çalışmanın etik kurallara uygun olması amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na araştırma önerisi ve araştırmada kullanılacak veri toplama araçları teslim edilmiştir. 21.03.2021 tarihli ve 2021/01 numaralı kurul toplantısı kararıyla araştırmanın etik izinleri alınmıştır. Araştırmaya dahil edilecek katılımcılar araştırma başlamadan önce ayrıntılı şekilde bilgilendirilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı, verilerin nasıl toplanacağı, kendilerinden ne beklendiği ne tür verilerin toplanacağı, bu verilerin nasıl analiz edileceği ve elde edilen sonuçların nerelerde kullanılacağı hakkında açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın herhangi bir anında kendi iradeleriyle araştırmayı bırakabilecekleri sözü verilmiştir. Katılımcılardan alınan onay hem sözlü hem de yazılı şekilde elde edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma soruları iki tema başlığı altında betimlenerek analiz edilmiştir. İlk tema; sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimine ilişkin görüşleri (Tablo 3, 4, 5, 6 ve 7), ikinci tema ise sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimde iletişime yönelik görüşleri (Tablo 8, 9, 10, 11 ve 12) şeklindedir. Temalar tablolar halinde gösterilmiş, kategoriler ve betimlemelere yer verilmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Sınıf Yönetimine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın birinci sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimini etkileyen olumlu ve olumsuz fiziksel ortam unsurları nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 3’te ifade edilmiştir.

Tablo 3.

Uzaktan eğitimde fiziksel ortam unsurlarına ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Kullanılan programın görüntü ve ses özellikleri	<ul style="list-style-type: none">• “Olumlu yönü ise ses kapatabilme özelliği ile sessizliği sağlayabiliyorsun.”• “... aynı anda tüm öğrencileri görememek.”
Ev ortamı	<ul style="list-style-type: none">• “... evdeki diğer bireylerden bağımsız, sessiz bir ortam yakalamaları çok zordu. Köy okulunda görev yapıyorum genel olarak ailedeki birey sayısı fazla. Evdeki kalabalık ister istemez derslerin işleyişini etkiledi.”• “... evde olmaları kimi öğrenciyi daha rahat hissettirdi ve daha başarılı oldular.”• “Velilerin öğrencileri için sağlıklı sınıf ortamı hazırlamamaları (TV karşısında derse katılma vb.) sınıf yönetimini olumsuz etkiliyor.”
EBA ve interaktif eğitim	<ul style="list-style-type: none">• “Zaman ve ders sürelerinden kazanç, okulda yaşanan internet bağlantı sıkıntılarından ötürü sınıf içi internet destekli materyallerin (Morpa Kampüs, Okulistik) uzaktan eğitimde daha etkin kullanılması.”• “EBA canlı uygulamasının dezavantajları (sistemsel yoğunluk, seslerin boğuk ve kısık gelmesi, öğrencilerin mikrofon açarak dersi sabote etmeleri) ...”
Sanal sınıf ortamı	<ul style="list-style-type: none">• İnternet üzerinden iletişim kurmak çocukların daha önce çok sık karşılaşmadıkları bir durum olduğu için, onlara farklı ve ilgi çekici geldi, derslere çok daha istekli katılım sağladılar (katılabilen azınlık tabi ki) ...”• Çocukları derse ilgilerini çekmek çok zor. Başka şeylerle uğraşıyorlar genelde.”• “Öğrencilerin görüntüyü kapatıp farklı işler ile meşgul olması durumunda sınıf yönetimi oldukça zorlaşıyor.”

Tablo 3 incelendiğinde, çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin; kullanılan programın görüntü ve ses özellikleri, ev ortamı, EBA ve interaktif eğitim, sanal sınıf ortamları kategorilerine ilişkin görüşleri belirtilmiştir.

“Kamera ve mikrofon birinci sorunum, olumsuz olarak etkiliyor. Sınıftaki gibi öğrencilere erişemiyorum. Disiplin boyutunda sorun yaşamıyorum, derse katılım bazında sorun yaşıyorum. Öğrenciler derse katılmıyor, sistemde isim olarak varlar ancak derse etkin katılmıyorlar. Kamera ve mikrofonlarını açmıyorlar.” (Hatice)

“Uzaktan eğitim genele baktığımızda olumlu yönleri de var olumsuz yönleri de var. Burada belirleyici olan sahip olunan şartlar. Mesela biz köy okulu olduğumuz için köyde biz bile internete zor sahip oluyoruz öğrencilerin çoğunda herhangi bir iletişim aracı yoktu olsa da ailelerinden pek destek alamadık. İletişim aracı olanlarında internet sorunu yaşadık. Derslerimize 4-5 öğrenci katıldığı zaman bizim için iyi geçiyordu. Tabii şehirdeki gibi her öğrencinin kendine ait odası yok. Ya da derse katılabileceği olumlu şartlara sahip mekânlar olmadığı için epey zorlandık.” (Ela)

Elde edilen bulgular doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinde kullanılan program ve özelliklerinde, ev ortamında, EBA ağının kullanımında ve sanal sınıf ortamlarında çeşitli sıkıntıların meydana geldiği görülmektedir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde derslerinizde plan-program etkinlikleri kapsamında; derse hazırlık, dersin işlenişi ve değerlendirme süreçlerinde karşılaştığınız olumlu ve olumsuz unsurlar nelerdir?” sorusuna yönelik yanıtlar Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4.

Uzaktan eğitimde plan-program etkinlikleri kapsamına ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Derse hazırlık	<ul style="list-style-type: none">• “Daha etkili bir hazırlık süreci olabiliyor.”• “Derse hazırlık konusunda sorun yaşamıyorum.”• “Planlama konusunda çok vaktim oldu. Ancak Fen Bilimleri gibi uygulamaya dayalı dersleri sınıf ortamında işlemeyi tercih ederdim.”• “Zamanın kısıtlı olmasından dolayı müfredatın istenilen şekilde tamamlanamaması, uzaktan eğitimin ciddi ön hazırlık için daha fazla zaman gerektiriyor.”
Dersin işlenişi	<ul style="list-style-type: none">• “İletişim, internet ve maddi yetersizlikler olumsuz. Olumlu: çok çeşitli etkinlik örnekleri olması”• “Uzaktan olduğu için tüm etkinliklere katılım istenilen yoğunlukta olmuyor, aile ve çocuğun ne kadar ciddiye aldığıyla ilgili oluyor, öğrenci sınıfa girip yüz yüze gelmediği için daha rahat davranıyor.”• “Teknolojinin daha farklı şekillerde kullanımında kendimi de geliştirdim”
Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none">• “... değerlendirme sürecinde olumsuzluklar yaşadık ödev kontrolü, çocukların ödevleri yapıp yapamadıklarını takip etmek yüz yüze eğitime göre çok daha zordu.”• “Sorulan sorulara ve ödevlere velinin müdahale etmesi gibi unsurlar değerlendirme sürecini olumsuz etkiliyor.”• “Bazı araçlar kullanarak değerlendirmelerin anında gözlemlenmesi imkânı olumlu bir durum olmaktadır.”

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf öğretmenleri derse hazırlık, dersin işlenişi ve değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşlerini belirtmiştir.

“Teorik anlatım daha geri planda kaldı. Uygulamalı, oyunlu, link kullanımlı şekilde dersler yaptım. Yüz yüze eğitimde yaptığımız yazı yazma kısımlarını uzaktan eğitimde azalttım.” (Hatice)

“Fotokopi çekmek zorunda kalmadım. Zamandan tasarruf ettim çokça. Kaynaklara internet üzerinden daha rahat ulaşabildiğimiz için çocuklar için daha hızlı ve daha verimli oldu. Daha çok soru çözdük, yüz yüze eğitimle fotokopiyle uğraşıyorsun, çoğu zaman elektrik olmuyor köyde. Test çoğaltamıyoruz bu durumda. İnternet ortamında daha hızlı ve daha çok soru çözme imkânımız oldu.” (Kevser)

Uzaktan eğitimde plan-program etkinlikleri kapsamında derse hazırlık süreçlerinin uzaktan eğitimin olumlu etkileri görülürken; ders işleniş süreçlerinin derse katılımın az olması ve teknik problemlerin yaşanması sebebiyle olumsuz etkilendiği ortaya çıkmıştır. Değerlendirme basamağında ise bir grup öğretmenimiz olumlu sonuçlar alırken bir grup öğretmenimiz süreci verimsiz şekilde tamamlamıştır. Burada etkili olan unsur ise köy ve şehir okullarında aynı imkanların olmamasıdır. Şehirde görev yapan öğretmenler süreci kısmen daha rahat geçirirken köy okulunda görev yapan öğretmenler çeşitli yetersizliklerle eğitim faaliyetlerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimini etkileyen olumlu ve olumsuz zaman yönetimi unsurları nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5.
Uzaktan eğitimde zaman yönetimi unsurlarına ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Öğrencilerin derse giriş ve çıkış durumları	<ul style="list-style-type: none">• “İnternet yetersizliği yüzünden ders geç bağlanma oluyor bu da süreci olumsuz etkiliyor.”• “Çocukların derse girmelerini beklemek derse ayrılan zamanı kısıtlıyor.”• “Çocuklar derse zamanında gelmeyip, erkenden de çıkabiliyorlar.”• “Öğrencilerin derse farklı zamanlarda girip dersi bölmesi zaman yönetimini olumsuz etkiliyor.”
Sistemseller durumlar	<ul style="list-style-type: none">• “İnternet bağlantısı ve bilgisayar kullanımında yetersizlik kötü etkiledi.”• “İnternet bağlantısı sorunu ve sistemseller sıkıntılar yaşadık.”• “Tam konu ortasındaiken sistem kapandı. Bu tarz sorunlar zaman yönetimini olumsuz etkiledi.”• “Tüm öğrencilerin aynı anda cevap verebildiği uygulamalar ve etkinliklerde zaman tasarrufu sağlamaktadır.”
Sürenin kullanımı	<ul style="list-style-type: none">• “Pandemi sürecinden sonra derslerin 30 dakikaya düşürülmesi konuları yetiştirmede sıkıntı yarattı. Online eğitimde ekran paylaşımı yoluyla daha hızlı işleyiş süreci geçirdik.”• “Zamanımı online eğitimi göz önünde bulundurarak yapıyorum sıkıntı yaşamadım.”

Tablo 5 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; öğrencilerin derse giriş ve çıkış durumları, sistemseller durumlar ve sürenin kullanımı kategorilerine ilişkin görüşlerini belirtmiştir.

“İnternet bağlantı problemi ve yoklama zamanı olumsuz etkiliyor. Olumlu olarak sessiz ortamı sağlamak için mikrofonunu kapatmak diyebilirim. Ben çok kullanmıyorum, öğrencilere de ben bu

özelliği kullanmak istemiyorum, lütfen bunu siz kendiniz ayarlayın el kaldırma emoji var onu kullanın şeklinde söylüyorum.” (Hatice)

“Eskiden derslerimiz 40 dakikaydı sanırım. Birden 30 dakikaya düşünce çok sıkıntı yaşadık başlarda. Süreç içinde de sıkıntı yaşadık. Hala alıştığımızı söyleyemem. Uzaktan eğitimde ben hazırlığımı yapıyorum orda sıkıntı yok ama ders işleyişinde, internetin çekmemesinden ya da başka bir sebepten dolayı bir türlü onlar adapte olamadıkları için dersin on dakikası iletişim kurmakla geçiyordu. Son yirmi dakikada da hepsini birden motive edip ders yapabilmem çok zordu. Çoğu zaman on dakikalık aralarda bile tutuyordum. Anlatacağım şeyi tamamlayabilmek için.” (Kevser)

Katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitimde sınıf yönetimini zaman yönetimi konusunda etkileyen durumlar sorulduğunda öğrencilerin zamanında derse gelemedikleri, istedikleri zaman dersten çıkıp tekrar bağlandıkları, ders sırasındayken sistemsel hata nedeniyle derslerin sonlandırılması ve değiştirilen ders saatlerinden dolayı müfredatın yetiştirilemediğine dair yanıtlar alınmıştır. Bu da uzaktan eğitim faaliyetlerinin sınıf yönetimini zaman açısından da olumsuz etkilediğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmanın dördüncü sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sınıf yönetimini etkileyen olumlu ve olumsuz öğrenci davranışları nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6.

Uzaktan eğitimde öğrenci davranışlarına ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Derse hazırlanma	<ul style="list-style-type: none">• “Derse hazırlıklı gelmek, tenefüs sonrası gerekli hazırlığını yapacak bilinçte olmak, derse etkin katılımı sağlanarak aktif geçirmesini sağlamak.”• “...çocukların derse zamanında gelmemesi, çalışma ortamının uygun olmaması, kitaplarının yanında olmaması.”
Ders esnasında davranışlar	<ul style="list-style-type: none">• “Görüntü ve ses özellikleriyle uğraşıp kendi arasında konuşma derse olumsuz etkiliyor.”• “Öğrenciler kameraları kapatıyorlar. Başka işlerle uğraşıyorlar. Olumlu olarak evlerindeki rahatlıkla derse girmiş oluyorlar.”• “Söz almadan konuşma, cevap vermeme, kamera açmama, arka planda arkadaşlarla sohbet etme, derslere emoji atma.”
Yüz yüze eğitim ile karşılaştırılması	<ul style="list-style-type: none">• “EBA üzerinden dersleri suistimal edenler oluyordu. Derse istekli olan öğrencilerde uzaktan eğitimde dersler çok güzel geçiyor.”• “Ders düzenini bozan dinlemesi gerektiği yerde konuşmak ya da konuşmanın gerektiği yerde dinlemek olumsuzlara örnek olabilir.”• “Öğrencinin yüz yüze gösterdiği olumsuz tutum ve davranışları online da daha rahat yapılabilmesi”

Tablo 6 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; derse hazırlanma, ders esnasında davranışlar ve yüz yüze eğitim ile karşılaştırılması kategorilerine ilişkin görüşlerini belirtmiştir.

“Öğrenciler derste uyuyorlar, komik hareketler yapıp bizi güldürmeye çalışıyorlar, kameraya ağızını sokma, dersi sabote etme, sesini kapattığım halde ısrarla sesi açıp gereksiz konuşmalar yapıyorlar, kameraya kendini göstermeyiip yatanlar ve hayat hikâyesini anlatıyorlar.” (Merve)

“Çocuklar sınıf ortamındaki kadar disiplinli olamıyor açıkçası zaten sabah erken saatlerde yine ders oluyordu yataktan kalkıp pijamayla gelen, ders yaparken bir şeyler yemeye çalışan mı dersiniz bu tarz sorunlar yaşadık ama velilerle Whatsapp üzerinden iletişim halindeydim. Lütfen sınıftaymışız gibi daha disiplinli ya da çocukların derse odaklanmasını sağlayan yeme saatlerini kahvaltı saatlerini ders dışında olmak üzere gibi uyarılar sık sık telkin ettiğim için bir ay sonra falan en azından bu tarz disiplin sorunlarını aşmış olabildik.” (Ela)

Uzaktan eğitimde öğrenci davranışları sorulan öğretmenler, öğrencilerin ekran önünde ev ortamının da etkisiyle çok daha rahat olumsuz davranış sergilediklerini, uygulama özelliklerini (kamera, mikrofon vb.) uygun olmayan şekilde kullanarak dersi bölebildiklerini ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra olumsuz davranışların sergilenmediği durumlarda uzaktan eğitimin keyifli geçtiğini ifade eden öğretmenler de olmuştur. Ancak elde edilen bulgular, uzaktan eğitimde olumsuz öğrenci davranışlarının daha sık olduğu yönündedir.

Araştırmanın beşinci sorusu olan “Uzaktan eğitimle yürütülen derslerde etkili sınıf yönetimini sağlamak amacıyla hangi çözüm yollarına başvurduunuz?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7.

Etkili sınıf yönetimini sağlamak amacıyla başvurulan yöntemlere ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
İnternet destekli materyal-materyal kullanımı	<ul style="list-style-type: none">• “Kukla ve oyuncaklar kullanarak dikkatleri toplamaya çalıştım.”• “Web 2 araçları kullandım. Online oyunlar oynadık.”
Uygulama özellikleri	<ul style="list-style-type: none">• “Ses ve görüntü kontrollerinde elimde tutarak süreci işledim.”
Eğitim Durumları Aşamaları	<ul style="list-style-type: none">• “Dikkatlerini çekmek için farklı yöntem, araç-gereçler kullandım, öğrencilere sık sık dönütler veririm, davranışlarla ilgili anlık hikayeler anlatırım ve davranışlar hakkında sorular sorarım, onların görüşlerini alırım, her zaman isimleriyle hitap ederim, nasıl davranmamız gerektiğini ben söylemem onlara sorarım, onlara güvenirim ve saygı duyarım.”• “Dersi dikkatlerini sağlayacak şekilde devam ettirerek ve öğrencileri sürekli aktif tutmaya çalışarak.”
Diğer Yöntemler	<ul style="list-style-type: none">• “Ödüller koyarak...”• “Öğrencilerle bireysel ve grup görüşmeleri yaptım. Rehber öğretmenden destek aldım. Veli görüşmeleri yaptım.”• “Daha çok ses tonunun değişikliği ile sağladım.”

Tablo 7 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; internet destekli materyal-materyal kullanımı, uygulama özellikleri, eğitim durumları aşamaları ve diğer yöntemler kategorilerine ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Çocuklar çok konuşmak, paylaşmak istediği için onları çok konuşturarak dahil ederek sınıfı yönetmeyi denedim. Bence işe de yaradı. Bazısı belki sıkıldığı için taşkınlıklardan vazgeçti. Birçoğu da sırayla

paylaşım yapabildiğini görünce, bir şeylerde sözün ona da geldiğini anlayınca vazgeçtiklerini düşünüyorum o davranışlardan. (Miray)

Velilerle eskisinden çok fazla iletişim kurmaya çalıştım. Çünkü çocuklarla birebir iletişim kuramadığım için onların desteğini almaya gayret ettim. Onlarla iletişim kurdum. Sürekli telefonlaştık. Bu biraz fazla yordu bizi ama onlara ulaşmak için başka şansımız yoktu. (Kevser)

Daha etkili sınıf yönetimi için öğretmenlerin hangi yöntemleri kullandıkları sorulmuş, öğretmenler; çeşitli materyaller kullandıklarını, uygulama özelliklerinden faydalandıklarını, velilerle iletişim halinde olduklarını, ses tonu, ifade biçimlerine dikkat ettiklerini, öğrencileri aktif tutmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yüz yüze eğitimde kullandıkları yöntemleri uzaktan eğitim sürecinde de sürdürdükleri, uzaktan eğitim sürecinde kullanılan uygulamanın özelliklerini sınıf yönetimi için yöntemlerine dahil ederek faydalandıkları görülmüştür.

Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde İletişime İlişkin Görüşleri

Araştırmanın altıncı sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde konuşma becerisi ile ilgili yaşadığınız olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8.

Konuşma becerisi ile ilgili görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Öğrenci Davranışları	<ul style="list-style-type: none">• “Çocuklar sınıf ortamına göre daha çekingen davranışlarda bulunuyorlar.”• “Öğrenci kendini ifade etmede yetersiz kaldığını düşünüyorum.”• “Zamanla öğrencilerim online derslerde nasıl konuşmaları gerektiğini öğrendiler. Bazı öğrencilerin ısrarla mikrofonlarını açmamama durumları devam da etti.”
Sistemsal Nedenler	<ul style="list-style-type: none">• “İlk zamanlarda öğrenciler bu sisteme yabancı oldukları için utandılar ve pek söz almak istemediler. Sonra alıştılar ancak herkesi dinlemeye zaman yetmiyor.”• “Teknoloji yetersizlikler nedeniyle çocuklar ile sağlıklı iletişim kuramama.”

Tablo 8 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; öğrenci davranışları ve sistemsal nedenlere ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Çocuklar tam olarak cümle kuramıyorlar, kendileri anlatmak istediklerinde kelime söylüyorlar sadece ‘ıı’ gibi sesler çıkarıyorlar. Konuşma becerilerini geliştirmek için uzaktan eğitimde bir etkinlik yapmadım. Uzaktan eğitimde çocuklar çok fazla konuşmadı. Her öğrenci için geçerli değil ancak bazı öğrenciler yapamadı. (Merve)

...Ee ne bileyim mesela çocuklarda zaten hepsine ders süresi de kısa olduğu için hepsiyle çok fazla iletişim kurduk sayılamaz daha çok dersi yetiştirmekle geçti. Dediğim gibi çocukların derslerini işleyebilecekleri pek uygun ortamları olmadığı için, aile ortamında oturdukları için çocukların çok fazla mikrofonlarını açıp cevap vermeleri gibi bir durum biraz lükse kaçıyor biz açımızdan... (Ela)

Katılımcı öğretmenlere, uzaktan eğitimde öğrencilerin konuşma becerileri ile ilgili durumlar sorulduğunda, öğrencilerin başlangıçta uygulamaya yabancı oldukları için konuşmakta zorlandıklarını, buldukları ortamın konuşma becerilerini etkilediğini, teknik problemlerden dolayı sağlıklı iletişim kuramadıklarını ayrıca ders süresi kısa olduğu için müfredatı yetiştirme telaşından öğrencilere çok konuşma fırsatı tanımadıklarını ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin konuşma problemleri yaşamalarının yanında uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, öğrencilere konuşma fırsatı tanıyamadıklarını göstermiştir.

Araştırmanın yedinci sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde dinleme becerisi ile ilgili yaşadığınız olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 9’da belirtilmiştir.

Tablo 9.

Dinleme becerisi ile ilgili görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Sistemsal Nedenler	<ul style="list-style-type: none">• “Kamerası kapalı ve ses vermeyen öğrencilerin dinleme konusunda değerlendirmesini yapmak zordu. Genel olarak sınıftaki dinleme etkinlikleri devam ettirilebildi.”• “Çocuklar ekranda uzun süre dinleyemiyor.”• “Dinleme becerisi ise olumlu yönde olduğunu çünkü mikrofonu kapattığınızda öğrenci herhangi bir müdahale edemiyor.”
Ortam Etkileri	<ul style="list-style-type: none">• “Gürültülü bir ortam veya genellikle TV karşısında derse bağlanan öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştiğini düşünmüyorum.”• “Ev ortamında dikkat dağıtıcı çok fazla unsur olması nedeni ile dinleme becerisi olumsuz yönde etkileniyor.”
Öğrenci Davranışları	<ul style="list-style-type: none">• “Sirasını beklemeden konuşmalar, istediği zaman her şeyi anlatabileceğini sanmaları, öğretmen ya da arkadaşlarına konuşma şansı vermemeleri.”• “...Derse katılanların birbirlerini dinleyip sırayla konuşabilmelerinde büyük sıkıntı yaşadık.”

Tablo 9 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; sistemsal nedenler, ortam etkileri ve öğrenci davranışlarına ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitim ile dikkatleri daha fazla dağıldığını gözlemledim, dinleme becerileri olumsuz etkilendi. Evde nasıl bir ortamda beni dinlediklerini bilmiyorum. Arkadaşlarını dinleme boyutu da azaldı. Yüz yüze eğitimde daha iyiydi. (Hatice)

Bazen sınıfta da öyle dikkatleri dağılabiliyor. Bu sanal ortam olduğu için dikkatleri daha çabuk dağılabiliyor. Öyle bir koşul öyle bir ortam olduğunda hemen dikkatlerini toplamak için dikkatlerini çekmek için çeşitli şeyler uyguluyorum. (Zeynep)

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde dinleme durumlarına ilişkin elde edilen veriler, öğrencilerin özellikle buldukları ortamdan dolayı dikkatlerinin çabuk dağıldığını, aynı anda konuştukları için birbirlerini dinlemediklerini, ekran önünde fazla kalamadıklarını ifade etmişlerdir. Mikrofon denetimini kullanan öğretmenler yüz yüze eğitimden daha avantajlı olduğunu ifade etmişlerdir ancak bulgular öğretmenlerin çoğunlukla uzaktan eğitim sürecinde dinleme durumları konusunda zorlandıklarını göstermektedir.

Araştırmanın sekizinci sorusu olan “Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sözsüz iletişimde (jest, mimik, giyim vb.) yaşadığınız olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 10’da belirtilmiştir.

Tablo 10.
Sözsüz iletişime yönelik görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Sanal sınıf ortamlarının sözsüz iletişim unsurlarına etkileri	<ul style="list-style-type: none">• “Ekran karşısında en zorlandığımız iletişim türü oldu. Küçük ekrandan yansıtmakta zorlandım.”• “Jest ve mimiklerin uzaktan eğitim sürecinde etkin bir biçimde kullanılamaması.”• “Sözsüz iletişimde internetin çok yetersiz kaldığını düşünüyorum.”• “Son gelen yazı doğrultusunda öğrencilerin kameralarının sürekli açık olması yasaklandı, jest mimikler kameradan zaten anlaşılıyordu.”• “İnternet iyi olursa kalite iyi düzeyde oluyordu.”• “Çocukların emoji ve diğer dijital araçları tanınması.”
Öğretmenlerin sözsüz iletişimde karşılaştıkları öğrenci davranışları	<ul style="list-style-type: none">• “Olumluydu hepsi uygun davrandı.”• “Öğrencilerin sürekli dikkat dağıtacak şekilde arkadaşlarıyla ses kapalı olsa da iletişimde kalma çabaları, ekrandan her şeyi göstermeye çalışmaları, farklı kıyafet, kostüm giymeleri, ekranda yemek yemeleri...”• “Birçok öğrencinin görüntüsünü kapatması, görüntüsü açık olan öğrenci ve öğretmenin vücudunun sadece küçük bir bölümünün gözükmesi sözsüz iletişimi olumsuz yönde etkiliyor.”

Tablo 10 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; sanal sınıf ortamlarının sözsüz iletişim unsurlarına etkileri ve öğretmenlerin sözsüz iletişimde karşılaştıkları öğrenci davranışlarına ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Ekrandan da anlaştık. Kısaca çocuklara mesaj verdiğimizde. Çocuklar da hareketlerle anlaşıyorlardı. Birbirlerine notlar yazıp gösteriyorlardı. Biri böyle konuşmaması gerektiğini biliyor ama diğeri sözlü cevap veriyordu. Beni anlıyorlardı bakışından susmaları gerektiğinde anlıyorlardı artık. Tanıyınca da anlaşıyor. Ama tabii ki mükemmel değildi. (Miray)

Elimi kolumu daha çok hareket ettirsem beni daha çok dinleyeceklerini düşünmeye başladım. Kamera zaten küçüktü. Tahtayı göremediler. Dikkat çekmek için çok uğraştım. (Kevser)

Sözsüz iletişim durumları sorulan öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde en az kullanabildikleri iletişim türü olduğunu, ekran küçüklüğü, bağlantı problemleri, kameraların istendiğinde kapatılabilmesi gibi etkenlerin sözsüz iletişimi olumsuz yönde etkilediği ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar uzaktan eğitimde sözsüz iletişim imkanının az olduğunu ve sözsüz iletişimin olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

Araştırmanın dokuzuncu sorusu olan “Sınıf içi iletişimde öğrencilerin akademik ve sosyal durumlarında nasıl değişimler yaşandı? Pandemi süreci öncesiyle olumlu ve olumsuz olarak karşılaştırınız.” Sorusuna verilen yanıtlar Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11.

Sınıf içi iletişimde öğrencilerin akademik ve sosyal durumlarındaki değişimlere yönelik görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Akademik alandaki değerlendirmeler	<ul style="list-style-type: none">“...Pandemi dönemi çocukların akademik başarısında önemli düşüslere sebep oldu, kırsal kesimdeki eğitim, eşitsizliği daha da ortaya çıkararak öğrencilerin mağduriyetine sebep oldu...”“Dersleri aktif olarak dinleyen ve veli tarafından takip edilen öğrenciler akademik olarak ilerlediler. Bunu yapamayanlarda ise geri kalma durumları oldu.”
İletişim bağlamındaki değerlendirmeler	<ul style="list-style-type: none">“Birbirlerini dinlemeyi ve sabretmeyi öğrendiler.”“...Sınıf ortamında çekingen yapıdaki öğrencilerin düşüncelerini açıkça ifade edemedikleri gözlenmiştir.”“İlk günler okulu özleyen çocukların daha çok derse katılmak istediklerini gördük.”
Sosyal alandaki değerlendirmeler	<ul style="list-style-type: none">“Arkadaşlık ilişkileri zayıfladı.”“Daha çok uzaklaşma yaşandığı gibi aynı zamanda özlem de arttı.”“...Öğrenci fiziksel temastan yoksun, göz temasından yoksun olduğu için sosyal yönden çok geriye gittiğini düşünüyorum.”

Tablo 11 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; akademik alandaki değerlendirmeler, iletişim bağlamındaki değerlendirmeler ve sosyal alandaki değerlendirmelere ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Akademik anlamda çoğu konuyu verdiğimi düşünüyorum. Sosyal anlamda ise sıkılan ve arkadaşlarını özleyen öğrencilerim oluyordu. Velilerden de evde çok sıkılıyorlar, sosyalleşemiyorlar şeklinde geri dönütler alıyordum. Çocukları beraber görüşürsek mi acaba şeklinde velilerin istekleri oluyordu. (Merve)

İlk başta sürece hem biz hem onlar alışmaya çalıştığı için akademik anlamda biraz gerilemeler oldu ama sürece alıştıkça akademik anlamda toparladık. Aynı düzeyde diyebilirim. En azından derse aktif olarak katılan öğrencilerde bir gerileme yok diyebilirim. (Zeynep)

Öğretmenlerin, sınıf içi iletişimin öğrencilerin akademik ve sosyal durumlarına etkisine verdiği cevaplar, özellikle teknolojiye ulaşamayan öğrencilerin akademik olarak geriledikleri, derslere katılma imkânı olan öğrencilerin akademik bir gerileme yaşamadıkları yönündedir. Uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin özellikle sosyal durumlarını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinin öğrencileri özellikle sosyal olarak olumsuz etkilediği görülmektedir.

Araştırmanın onuncu sorusu olan “Uzaktan eğitimle yürütülen derslerde etkili iletişimi sağlamak amacıyla hangi çözüm yollarına başvurduunuz?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 12’de belirtilmiştir.

Tablo 12.

Etkili iletişimi sağlamak için başvurulan çözüm yollarına yönelik görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Kullanılan uzaktan eğitim araçlarına ilişkin uygulamalar	<ul style="list-style-type: none">“İnternet problemini en aza indirmeye çalıştık.”“Zom uygulamasının nasıl kullanıldığını öğrenip gereken yerlerde ses-görüntü kapatma özelliklerinden faydalandım.”

Uzaktan eğitim sürecine uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirleme	<ul style="list-style-type: none">• “Eğlenceli dersler, komik sunumlar, aktif katılım etkinlikleri...”• “Öğrencilerle canlı dersler dışında da sürekli telefonla iletişim halindeydik.”• “Grup çalışmaları yaptım.”
Sürece ilişkin öğrencilere rehberlik hizmeti	<ul style="list-style-type: none">• “Dinledim, her fırsatta dinledim ve dinlemeye teşvik ettim.”• “Mini terapi etkinlikleri, uzman destekleri, PDR desteği.”• “Sınıf kurallarını zaman zaman hatırlatarak.”• “Konuşmaları ve arkadaşlarıyla rahat iletişime geçmeleri için fırsat sağlandı. Hep birlikte oyunlar oynandı. Herkes kendi evinden katılsa da birlikteymişiz gibi hissettik.”

Tablo 12 incelendiğinde sınıf öğretmenleri; kullanılan uzaktan eğitim araçlarına ilişkin uygulamalar, uzaktan eğitim sürecine uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirleme ve sürece ilişkin öğrencilere rehberlik hizmetine ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Velilerle iletişimi artırdık. Velileri de olaya dâhil ederek bir şekilde halletmeye çalıştık. EBA ve Som'u anlatmak için okula davet ettik. Çünkü hiç bilmedikleri bir program. Kendi telefonumdan gösterdim gerektiği yerde, beraber indirdik. Bir sonraki günün dersini şu anki dersin son iki üç dakikasında konuşuyorduk. (Kevser)

Oyunlar oynadık, yarışmalar yaptık onlar da çocuklara iyi geliyordu. Ekstra derslerle, okul dersleri dışında zaman ayırdık. Yeni bir şeyler öğrensinler diye. Sanal müze gezdik. Onların çok hoşuna gitti. Biz tamamen gönüllü yaptık çocuklarla ders dışı vakit geçirmek için. Refedeyim hiç bilmiyorlardı yaşları küçük olduğu için. Onu anlatan videolar slaytlar hazırladık. Film izleme akşamı yaptık, maske hazırlama yarışmaları yaptık. Doldurmaya çalıştık biz de hafta da bir akşam çocuklarla vakit geçirmek için. Aramızdaki iletişim aslında sadece ders değil de normalde biz de muhabbet edebiliriz anlamına getirmek için. Çocukların hem de o anki konuşma ihtiyacını da gidermek için daha serbest, kuralsız vakit geçirmelerini sağladık. (Miray)

Katılımcı öğretmenlere etkili iletişimi sağlamak amacıyla başvurulan çözüm yolları sorulmuş, uygulama özelliklerini iyice öğrenerek etkili kullandıklarını, ders dışında da öğrencilerle iletişim halinde olduklarını, internetten faydalandıklarını, rehberlik biriminden destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, pandemi sürecinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde sınıf yönetimi ve iletişime yönelik görüşlerinin alınarak sanal sınıf ortamlarında yaşanan durumların incelemesi amaçlanmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Sınıf Yönetimine İlişkin Görüşleri ile İlgili Sonuçlar

Araştırma sonucunda, pandemi süresince uzaktan eğitimde sınıf yönetimini etkileyen fiziksel ortam unsurları “kullanılan programın görüntü ve ses özellikleri, ev ortamı, EBA ve interaktif eğitim ve sanal sınıf ortamı” şeklinde öğretmen görüşleri çerçevesinde tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerin derse katılım imkânlarının olmamasını, ev ortamlarındaki imkânların yetersizliğini, kamera ve mikrofon sorunlarını sınıf yönetimini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. İnternet destekli materyallerinin, EBA ve farklı sitelerin olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Arslan ve Şumuer'in (2020)

sanal sınıf yönetimi ile ilgili gerçekleştirdiği çalışmada dış ortam gürültüsü, ortamın düzeni ve diğer kişilerin etkisi bulguları bu çalışma ile örtüşmektedir. Öğretmenler, öğrencilerinin internete erişimin ve derse katılım için gerekli bilgisayar, akıllı telefon gibi araçlarının yetersiz olduklarını belirtmektedirler (Arslan ve Şumuer, 2020; Bayburtlu, 2020; Canpolat ve Yıldırım, 2021; Demir ve Kale, 2020).

Plan-program etkinlikleri kapsamında “derse hazırlık, dersin işlenişi ve değerlendirme” şeklinde öğretmen görüşleri çerçevesinde tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenleri derse hazırlık kapsamında sorun yaşamadıklarını, planlama konusunda daha çok vakitlerinin olduklarını, yüz yüze eğitime göre daha etkili bir hazırlık süreci geçirdiklerini belirtmişlerdir. Dersin işlenişi kapsamında çok çeşitli etkinlik örneklerin kullanabilme, teorik anlatımları ve ders sırasında öğrencilerin yazı yazmalarını azaltıp uygulamaya ağırlık verdiklerini, fotokopi çekmekle uğraşmak zorunda olmadıklarını, kaynakları öğrencilere daha hızlı ulaştırdıklarını ve daha fazla soru çözme imkânlarının olduklarını belirtmişlerdir. Değerlendirme kapsamında yüz yüze eğitime göre ödev kontrollerinin daha zor olduğunu ancak internet araçları kullanarak değerlendirmelerin anında gözlenmesi imkânı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca teknolojinin kullanımında kendilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Yurtbakan ve Akyıldız (2020), araştırmalarında da benzer şekilde öğretmenler zenginleştirilmiş içeriklerde bulduklarını ifade etmişlerdir. Canpolat ve Yıldırım (2021) çalışmasında, katılımcılar öğretmen ve öğrencilerin teknoloji kullanım yeterliliklerini geliştirdiklerini ve içeriklerin zengin olmasını olumlu olarak paylaşmışlardır.

Zaman yönetimi “öğrencilerin derse giriş ve çıkış durumları, sistemsel durumlar ve sürenin kullanımı” şeklinde öğretmen görüşleri çerçevesinde tespit edilmiştir. Öğrencilerin derse katılmalarını beklemek, farklı zaman dilimlerinde derse giriş yapmaları, erkenden çıkmaları, internet bağlantı sorunları, sistemin ders sırasında kapanması ve yoklama olumsuz iken tüm öğrencilerin aynı anda cevap verebildiği uygulamalarının olumlu etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bir öğretmen ise uzaktan eğitimde kontrolün kendisinde olduğunu istediği zaman seslerini kapatabildiğini böylece öğrencilerin dersi kaynatma durumlarının olmadığını yüz yüze iken bu kadar iyi yönetemediğini belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise sesi kapatma özelliğini kullanmak istemediğini bu yüzden öğrencileri uyardığını ve el kaldırma emoji kullanmalarını istediğini ifade etmiştir. Arslan ve Şumuer’in (2020) araştırmasında zamanında derse başlamama, yoklama ve sistemsel sorunlar bulguları ile örtüşmektedir. Ercoşkun ve Ada (2013), pandemi sürecinden önce gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcılar sınıf yönetimini engelleyen sebepler olarak öğrencinin geç kalması, çevrenin etkisi, okulun araç- gereç ve fiziki eksiklikleri şeklinde belirtmişlerdir. Yüz yüze eğitimde yer alan bu sebeplerin uzaktan eğitimde internet-teknolojik imkânlar formunda karşımıza çıktığı ve zaman yönetimini etkilediği görülebilir.

Öğrenci davranışları “derse hazırlanma, ders esnasında davranışlar ve yüz yüze eğitim ile karşılaştırılması” şeklinde öğretmen görüşleri çerçevesinde tespit edilmiştir. Öğrencilerin teneffüs sonrası hazırlığını yapması olumlu iken, kitaplarının yanlarında olmaması, zamanında ödevlerini teslim etmemeleri, görüntü ve ses özellikleri ile uğraşmaları, söz kesmeleri, izin istemeden konuşmaları, hayat hikâyesini anlatmaları, dersi sabote edecek hareketler yapmaları, komiklik yapmaya çalışmaları ve başka işlerle ilgilenmeleri sınıf yönetimini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yüz yüze eğitimde gerçekleştirdiği davranışları uzaktan eğitimde daha rahat gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. İnci ve Çubukçu’nun (2020) çalışmalarında benzer şekilde derse hazırlıksız gelme, ödev yapmama, materyal getirmeme, konuyla alakasız konuşma ve derste başka şeylerle ilgilenme sonuçlarına ulaşılmıştır. Tolunay’in (2008) pandemi süresinden önce sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirdiği çalışmada derse geç gelmek, ders için gerekli materyallerini getirmemek sınıfta söz almadan konuşmak, ödev yapmamak, komiklik yapmaya çalışmak ve ders dışı şeylerle ilgilenmek davranışlarının yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin yüz yüze eğitimdeki bu davranışları, uzaktan eğitimde arttığı sonucuna öğretmen görüşleri doğrultusunda ulaşılabilir.

Araştırmanın beşinci problemi olan; etkili sınıf yönetimini sağlamak amacıyla başvurulan yöntemlere ilişkin bulgulara göre, sınıf öğretmenlerinin internet destekli materyal, normal materyal, kullanılan uygulamanın özellikleri, pekiştiriciler, veli ve rehberlikle iletişim kurmak gibi yollara başvurmuşlardır. Öğretmenler, öğrencilerle aynı ortamda bulunmadıkları için genellikle öğrencilerden kameralarını açmalarını isteyerek öğrencileri derse dahil etmeye çalışmışlardır. Bu süreçte öğretmenler genel olarak velilerle iletişime geçerek, öğrenciler için uygun ortamlar oluşturmalarını rica ettiklerini ifade etmiştir. Bazı öğretmenler, uygulama yönetimi öğrencinin elinde olduğu için, ses veya görüntü kapatma gibi durumlara müdahale edemediklerini ve bu durumlara çözüm bulamadıklarını söylemişlerdir. Yapılan çalışmalarda derslerde materyal kullanımının akademik başarıya olumlu etkisinin olduğu görülmüştür (Kablan, Topan ve Erkan, 2013). Öğretmenlerin sınıf yönetimini etkin kılmak adına genellikle materyal kullanımına başvurmalarının bu bağlamda anlamlı olduğu söylenebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde İletişime İlişkin Görüşleri ile İlgili Sonuçlar

Araştırmanın altıncı problemi olan; pandemi sürecinde uzaktan eğitimde konuşma becerisi ile ilgili yaşadığınız olumlu ve olumsuz durumlara ilişkin bulgulara göre; bu durumu etkileyen etmenler, sistemsel nedenler ve öğrenci davranışları olarak iki başlık altında toplanmıştır. Başlangıçta sistemi tanımadıkları için öğrencilerin zorlandığını ifade eden öğretmenler zamanla bu durumun düzeldiğini belirtmişlerdir. Ancak ders süresinin kısa olmasından dolayı bu süreci genellikle ders konularını yetiştirmek için kullandıklarını, öğrencilerle bu yüzden çok fazla iletişime geçemediklerini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra ev ortamında oldukları için kendini rahat hissederek, sınıf ortamına göre daha konuşkan olan öğrencilerin olduğunu da ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı öğrenmelerinde sözlü iletişim oldukça önemlidir (Saraç, 2006). Öğretmenlerin, öğrencilere kendilerini rahatlıkla ifade edebildikleri bir sınıf ortamı hazırlaması gerekmektedir, öğrencileri her fırsatta konuşturmaya çalışmalıdır (Doğan, 2008). Günümüz eğitim programlarının da sıklıkla vurguladığı konuşma becerisinin, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarında arka plana atıldığı söylenebilir.

Araştırmanın yedinci problemi olan; Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde dinleme becerisi ile ilgili yaşadığınız olumlu ve olumsuz durumlara ilişkin bulgulara göre; dinleme becerilerini etkileyen unsurlar üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar; sistemsel nedenler, ortam etkileri ve öğrenci davranışlarıdır. Öğretmenler hemen her konuda olduğu gibi öğrencilerde deneyimledikleri durumların ilk olarak sistemin yabancı olması ve tanıma aşamasında yaşandığını ifade etmektedir. Aynı zamanda uygulamanın ses ve görüntü seçenekleri genellikle kişinin inisiyatifinde olduğundan, müdahale etmek zorlaşmıştır. Öğrencilerin dışarıdan çok fazla uyarana maruz kaldıklarını ve bu sebeple ders esnasında sıklıkla dikkatlerinin dağıldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler sınıf ortamına göre öğrencilerin dikkatleri dağıtacak çok fazla unsurun olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bir ağızdan konuşmaların önüne geçebilmek adına, öğrencilerin seslerini kapattıklarını bu durumun olumlu etki yarattığını söylemişlerdir. Dinleme becerisi insanın kazandığı ilk dil becerisidir. Tüzel (2013) yaptığı çalışmada ortamda bulunan gürültünün dinlemeyi zorlaştırdığını buna bağlı olarak anlama ve hatırlama konusunda da olumsuz etkisini olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin derse girdikleri ortam etkilerinden dolayı dinleme becerilerinde kayıplar yaşaması bu araştırma ile örtüşmektedir.

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenlerine; pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sözsüz iletişimde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumların neler olduğu sorulmuştur. Verilerin analizlerinde sözsüz iletişime ilişkin görüşler; sanal sınıf ortamlarınının sözsüz iletişim unsurlarına etkileri ve öğretmenlerin sözsüz iletişimde karşılaştıkları öğrenci davranışları şeklinde iki kategoride

belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri; sanal sınıf ortamlarında ekran karşısında sözsüz iletişim konusunda zorlandıklarını, öğrencilerin dikkatini çekmek için beden dilini daha çok kullanmaya çalıştıklarını, öğrencilerin ev ortamlarında rahat davrandıklarını, öğrencilerin dikkat dağıtacak şekilde diğer arkadaşlarıyla iletişim kurmaya çalıştıklarını, bazı öğrencilerin de ses veya görüntü kapatması sebebiyle sürecin olumsuz yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Alanyazına bakıldığında Şen (2006) yaptığı araştırmada meslek lisesi öğretmenlerinin beden dillerini kullanma düzeylerini belirlemiştir. Buna göre, öğretmenler olumlu beden dili davranışları gösterdiğinde öğrenciler de genellikle olumlu etkilenmiştir. Öğretmenler olumsuz beden dili davranışları gösterdiğinde ise öğrenciler olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Çalışkan (2003), sınıf öğretmenlerinin sözel olmayan iletişim davranışlarının değerlendirilmesine yönelik tez çalışmasında; öğretmenlerin jest ve mimiklerini yeterince kullanmadıkları, öğrencilerle sempatik bir iletişim kuramadıkları ve ders süreçlerinde motive edici uyarıcılar kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Tüm bunlardan görüldüğü üzere, sınıf içi iletişimde sözel olmayan iletişim unsurları büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin öğretmenlerle kuracakları sözel olmayan iletişim yaklaşımları tüm ders süreçlerinde akademik başarıdan motivasyona kadar etki göstermektedir.

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenlerine; sınıf içi iletişimde öğrencilerin akademik ve sosyal durumlarındaki değişimlerin neler olduğu sorulmuştur. Verilerin analizinde akademik ve sosyal değişimlere ilişkin görüşler; akademik alandaki değerlendirmeler, iletişim bağlamındaki değerlendirmeler ve sosyal alandaki değerlendirmeler şeklinde üç kategoride belirtilmiştir. Sınıf öğretmenleri; uzaktan eğitimde derslere aktif katılan ve velisi tarafından takip edilen öğrencilerin akademik alanda ilerlediklerini, derslere katılmayan öğrencilerin durumlarında da düşüşler yaşandığını, kırsal kesimdeki öğrencilerin uzaktan eğitimde sanal sınıflar ile daha çok kaynağa ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Alanyazına bakıldığında Bayraktutan (2008), araştırmasının sonucunda sınıf içi iletişimin öğrencilerin notlarına yüksek oranda pozitif yönlü yansıdığına ulaşmıştır. Erol ve Erol (2020), pandemi sürecinde eğitimlerin çevrimiçi derslerle yürütülmesinin, öğrencileri sosyal ve akademik anlamda etkilediğini gösteren bir araştırma yapmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyal çevrelerinden uzaklaşmaları çeşitli yönlerden etki göstermiştir. Öğrencilerin çoğunda süreç içerisinde saldırgan davranışların arttığı ve öğretmenleri ve arkadaşlarını özledikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğretmenle kurulan iletişimin akademik başarıyı da artırdığı araştırma sonuçlarından biridir.

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenlerine; etkili iletişimi sağlamak için başvurdukları çözüm yolları sorulmuştur. Verilerin analizinde etkili iletişim sağlamaya yönelik görüşler; kullanılan uzaktan eğitim araçlarına ilişkin uygulamalar, uzaktan eğitim sürecine uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirleme ve sürece ilişkin öğrencilere rehberlik hizmeti şeklinde üç kategoride belirtilmiştir. Sınıf öğretmenleri; derslerde kullandıkları uzaktan eğitim araçlarının nasıl kullanıldığını hem veliye hem de öğrencilere öğrettiklerini, velilerle iş birliği yaptıklarını, öğrencilerle canlı dersler dışında da iletişim kurduklarını, öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri için ders dışı zamanlarda etkinlik ve oyun saatleri de gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Sürecin öğrenciler açısından zor olduğu düşünülerek onları daha çok dinlemeye çalıştıklarını ve öğrencilerini konuşmaya teşvik ettiklerini ifade etmişlerdir. Alanyazına bakıldığında Erol ve Erol (2020), pandemi sürecinde yaptığı araştırmada, çocukların becerilerinin desteklenmesi ve etkili bir öğrenim sağlamaları için uygun bir okul ortamı, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri ve öğretmenle kurulacak etkili bir iletişimin kaçınılmaz unsurları olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak sınıf içinde kullanılan iletişim türleri, öğretmenlerin etkili iletişim becerileri ve arkadaşlık ilişkileri öğrenciyi akademik ve sosyal anlamda güdüleyen, çevreleyen konulardır. Etkili iletişimi sağlayan öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları giderek azalmaktadır. İletişim unsurlarından faydalanılması öğrenciyi akademik ve sosyal anlamda tamamlamakta ve başarıyı artırmaktadır. Bu anlamda sınıf içi etkileşimin planlanması ve düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Öneriler

- Eba ve TV üzerinden başlanan uzaktan eğitim uygulamalarında erişimin bazı durumlarda gerçekleşmediği ve kısıtlı kaldığı görülmektedir. Tüm öğretmen ve öğrenciler uygulamaya dahil olamamış, bazı bireyler bu sürece tamamen uzaktan şahitlik etmiştir. Bu uygulamaların daha etkin kullanılabilmesi için alt yapı güçlendirmeleri yapılması gerekmektedir.
- Derslere sınırlı sayıda katılım olması öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz anlamda etkilemiş, derse katılmayan öğrenciler için endişe ve kaygı hissetmelerine sebep olmuştur. Öğretmenlere motivasyon ve destek hizmetleri verilmesi faydalı olabilir.
- Sürece sadece erişim problemi değil uygulamayı kullanamama durumu da etki etmiştir. Teknolojiye ulaşabilme imkânı ve kullanabilme yetisinde yaşanan eşitsizlikler öğrenme durumlarını etkilemiştir. Öğretmen ve öğrencilerin bu konularda gerekli eğitimi almaları, öğrencilerin sistemi ne kadar aktif kullanabildiklerine yönelik yapılacak çalışmalar ve sistemin buna yönelik düzenlenmesi faydalı olabilir.
- Pandemi sürecinde sınıf yönetimi ve iletişim konularında verilen hizmet içi eğitimlerin yeterliliği, çevrimiçi derslerde etkili iletişim sağlamak amacıyla kullanılacak yöntem ve tekniklerin neler olabileceği, üst öğretim kademlerinde sınıf yönetimi ve iletişim konulu nicel veya nitel araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Ak, Ş., Göktepe, İ., Öksüz, C. ve Torun, F. (2021). Uzaktan eğitimde eğitimcilerin eğitimi: Uzaktan eğitime yönelik öz yeterlik ve yarar algısına etkisi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 7(1)*, 24-44.
- Akkaş-Baysal, E. ve Hocaoglu, N. (2019). Nitel araştırma modelleri-desenleri. G. Ocak (Ed.) *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Alğan, S. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin öğrenci direnç davranış algıları ile sınıf içi iletişim becerileri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Arslan, Y. ve Şumuer, E. (2020). Covid-19 döneminde sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Milli Eğitim Dergisi, 49(1)*, 201-230. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.791453>
- Başar, H. (2016). *Sınıf yönetimi* (20. baskı). Anı Yayıncılık.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisini Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(2)*, 179-209.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Electronic Turkish Studies, 15(4)*. 131-151. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Bayraktutan, Ş. (2008). *İlköğretim okullarında sınıf içi iletişimin öğrenci okul başarısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi A.B.D. İstanbul.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3(2)*, 85-124.
- Can, E. (2020a). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6(2)*, 11-53.
- Can, E. (2020b). Sanal sınıf yönetimi: İlkeler, uygulamalar ve öneriler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6(4)*, 251-295.
- Can, E. ve Arslan, B. (2018). Öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 10(18)*, 195-219.
- Canpolat, U. ve Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 7(1)*, 74-109.
- Ceylan, M. (2020). Sanal sınıfların yönetimi. Dilruba Kürüm Yapıcıoğlu (Ed) *Pandemi Döneminde Eğitim* (ss. 295-352). Anı Yayıncılık.
- Çalışkan, N. (2003). *Sınıf öğretmenlerinin sözel olmayan iletişim davranışlarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Çankaya, İ. ve Çanakçı H. (2011). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve başa çıkma yolları. *Turkish Studies (Elektronik), 6(2)*, 307-316.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2008). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin görüşleri. *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig, (44)*, 123-142.
- Demir, S. ve Kale, M. (2020). Öğretmen görüşlerine göre, Covid-19 küresel salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies, 15(8)*, 3445-3470. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44492>
- Dilekçi, Ü. ve Limon, İ. (2020). Covid 19 salgını bağlamında öğretmenlerin algıladıkları “aşırı iletişim yükü” düzeylerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 49(1)*, 231-252. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.776450>
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2)*, 261-286.
- Duban, N. ve Şen, F. G. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının COVID-19 pandemi sürecine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies, 15(4)*, 357-376. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43653>
- Ercoskun, M. H. ve Ada, Ş. (2013). Etkili sınıf yönetimi oluşturmada sınıf öğretmenlerinin yeni rollerinin nitel açısından incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(1)*, 60-79.
- Erden, M. (2005). *Sınıf yönetimi*. Epsilon Yayıncılık.

- Erdoğan, M., Kurşun, E., Şişman, G. T., Saltan, F., Gök, A. ve Yıldız, İ. (2010). Sınıf yönetimi ve sınıf içi disiplin problemleri, nedenleri ve çözüm önerileri üzerine nitel bir araştırma: Bilişim teknolojileri dersi örneği. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri–Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(2), 853-891.
- Erol, M. ve Erol, A. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynlerin gözünden ilkököl öğrencileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 529-551. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.766194>
- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim: ilkökölde zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24-43. <https://doi.org/10.29065/usakead.736643>
- Günay, K. (2003). *Sınıf yönetiminde iletişim becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Güneş, F. (2016). *Sınıf yönetimi yaklaşım ve modeller*. Pegem Akademi.
- Gürbüz, F. ve Yeğen, M. (2020). Sınıf öğretmenlerine ait sınıf yönetimi yeterliklerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(9), 27-44.
- Hamedoğlu, M. A. (2014). Sınıf içi iletişim. (M. Çelikten ve M. Teyfur Eds.). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre sınıf yönetimi*. (ss. 133-168). Anı Yayıncılık.
- İHEB (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>
- İnci, T. ve Çubukçu, Z. (2020). Sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışları ve nedenleri. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(18), 207-219.
- Kablan, Z., Topan, B. ve Erkan, B. (2013). Sınıf içi öğretimde materyal kullanımının etkililik düzeyi: Bir meta-analiz çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1629-1644. DOI: 10.12738/estp.2013.3.1692
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297
- Korkut, K. ve Babaoğlu, E. (2010). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 146-156.
- Külekcı-Akyavuz, E. (2020). Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi yeterliliğinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik öneriler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52, 324-347. DOI: 10.15285/maruaebd.559924.
- MEB (2020a). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>
- MEB. (2020b). Türkiye uzaktan eğitim istatistikleriyle dijital dünyanın listelerini zorladı. <http://www.meb.gov.tr/turkiye-uzaktan-egitim-istatistikleriyle-dijital-dunyanin-listelerini-zorladi/haber/21158/tr>
- MEB. (2020c). Türkiye uzaktan eğitim istatistikleriyle dijital dünyanın listelerini zorladı. <http://www.meb.gov.tr/turkiye-uzaktan-egitim-istatistikleriyle-dijital-dunyanin-listelerini-zorladi/haber/21158/tr>
- MEB YEĞİTEK (2020). 70891843-481.05-E.6406175 sayılı, Sanal Sınıf Uygulamaları konulu resmî yazı.
- Nacar, F. S. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Nacar, F. S. ve Tümkaya, S. (2011). Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 493-511.
- Eken, Ö., Tosun, N. ve Eken, D. T. (2020). Covid-19 salgını ile acil ve zorunlu uzaktan eğitime geçiş: genel bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 113-128. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.780722>
- Özer, M. ve Suna, H. E. (2020). Covid-19 salgını ve eğitim. (M. Şeker, A. Özer, C. Korkut Eds.). *Küresel toplumun anatomisi: İnsan ve toplumun geleceği*. (s. 171-192). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Öztürk, B. (2019). Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi. E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi* (15. baskı). (s.149-192). Pegem Akademi.

- Pehlivan, K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 4(2),17-23.
- Sağlık Bakanlığı, (2020). Pandemi. <https://covid19.saglik.gov.tr>
- Saraç, C. (2006). Sözlü iletişim becerileri açısından türk dili ve edebiyati eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169).
- Şen, S. (2006). *Sınıf içi iletişimde beden dili* (Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi öğretmenlerinin beden dili kullanma düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Bölümü Bilim Dalı. Ankara.
- TDK (2021). www.sozluk.gov.tr
- Tolunay, A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa
- Tüzel, S. (2013). Sınıf içi gürültünün öğrencilerin dinleme sürecindeki bilişsel performansına etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), 363-378.
- UNESCO. (2020a). School closures caused by Coronavirus (Covid-19). UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- UNESCO. (2020b). UNESCO figures show two thirds of an academic year lost on average worldwide due to Covid-19 school closures. <https://en.unesco.org/news/unesco-figures-show-two-thirds-academic-year-lost-average-worldwide-due-covid-19-school>
- UNICEF. (2020c). Children in the poorest countries have lost nearly four months of schooling since start of pandemic – UNESCO, UNICEF and World Bank report finds. <https://www.unicef.org/press-releases/children-poorest-countries-have-lost-nearly-four-months-schooling-start-pandemic>
- Ünal, S. ve Ada, S. (2014). *Sınıf yönetimi*. (5. baskı). Ege Basım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- WHO, (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19- 11 March 2020. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Wikipedia, (2020). Covid-19 pandemisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi
- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., ve Arın-Yılmaz, D. (2020). Farklı öğretim kademelerinde öğrencilere verilen uzaktan eğitim hizmetinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 477-503. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.777353>
- Yurtbakan, E. ve Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkökul öğrencileri ve ebeveynlerin Covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 949-977. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43780>
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*,6(4), 237-250.